

Ferićev prepjev Horacijevih Carmina

Željko Puratić

Đorđo Ferić¹ parafrazirao je vrlo velik broj Horacijevih Carmina.² Njegova zbirka, koliko danas znamo, predstavlja najveći zbornik latinskih prepjeva Horacijevih Carmina u književnosti hrvatskog latinizma.³ Na jednom listu nalazi se datum: 10.nov.1776. Ferić je Horacija parafrazirao vjerojatno za potrebe svojih učenika u dubrovačkom kolegiju, u kojem je bio nastavnik.⁴ To zaključujemo po tome što je izostavio pjesme ljubavne tematike,⁵ kao i po tome što u parafrazi mijenja neke izraze (smisao), opet iz "pedagoških" razloga. Tako je na pr. u prepjevu Horacijeve pjesme I, 9,15-16 *nec dulces amores sperne* izmijenio u *nec dulces sperne Camoenas*.⁶ Ferićevi prepjevi reproduciraju originalne misli jasno i biranom dikcijom. Odmah se može reći da njegovi prepjevi u poređenju sa prepjevima R.Kunića i I.Đurđevića najvjernije transponiraju misli originala. Dok je u Psalmima deskriptivno, glagoljiv, u parafrazi Horacija rijetko se udaljava od originala.⁷ Kako je ova Ferićeva zbirka neproučena, mi ćemo ovdje izvršiti kraću analizu s više citata. U citatima ćemo radi zornosti podvući više riječi i izraza.

Horacije, I 3,25-40

.....

Ferić:

Audax quaeque pati magno ruit impete in omne
Gens humana nefas; cum gentibus intulit ignem
 Japeti soboles scelerata fraude, per ignem
 Subductum e caelo macies februmque recentum
 Incubuit legio terris, et tardior ante
Vis lethi celeri didicit decurrere gressu.
Expertus vacuum tunc Daedalus aera pennis
Ignotis homini rupitque Acheronta labore
Ingenii Alcides. Nihil est mortalibus usquam
Difficile. Heu caelum petimus neque crimine nostro
Saeva Jovem patimur deponere fulmina dextra.

Ferić upotrebljava gotovo iste riječi i izraze kao i Horacije. Metrički razlozi-heksametar-glavni su uzrok ponekog udaljivanja. Zbog djelimične prosodijske sličnosti (sheme) dijela heksametra i Horacijeve strofe (glikoneji i manji asklepijadski stih) Feriću je bilo olakšano uzimati iste Horacijeve izraze i uklopiti ih u heksametar. Lako se primjećuje da Ferić u parafrazi zadržava Horacijevu hipalagu (Isp.posljednji gore citirani Ferićev heksametar).

5 Uporedimo Horacijeve odgovarajuće stihove:

Audax omnia perpeti
 gens humana ruit per vetitum nefas:
 audax Iapeti genus
 ignem fraude mala gentibus intulit.

 Nil mortalibus ardui est:
 caelum ipsum petimus stultitia, neque
 per nostrum patimur scelus
 iracunda: Iovem ponere fulmina.⁸

Horacije I 4

Solvitur acris hiemps grata vice veris et Favoni,
 trahuntur siccas machinae carinas,
 ac neque iam stabulis gaudet pecus aut arator igni,
 nec prata canis albicant pruinis.

Citirane Horacijeve stihove Ferić prepjevava ovako:

Solvitur acris hiems grata vice veris et inter
 Arboreas zephyri ludentis murmure frondes.
 Jam trahit et siccas de littore machina naves,
 Jam pecus haud gaudet stabulis nec vilicus igne
 Mollia nec canis albescunt prata pruinis.

Veća arhiloška strofa sastoji se od dva stiha: arhiloški stih (=daktilski tetrametar+itifalik) i jampski katalektički trimetar. Ferić se služi heksametrom. Ferić Horacijev itifalik proširuje, tj. mijenja u heksametar. A pretvaranje jampskog katalektičkog trimetra u heksametar nije mu, čini se, predstavljalo poteškoće.

Rečeno je da Ferić epigrame, u kojima nije izbjegavao pikantne, pa i frivolne teme i izraze, nije namjeravao dati u javnost. Ali, Parafrazu psalama i parafrazu Horacijevih pjesama namijenio je školi, pa je na nekim mjestima mijenjao ili ispuštao neke stihove ljubavne tematike. Vidjet ćemo to na posljednjim stihovima ove iste Horacijeve pjesme.

Horacije:

Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
 regumque turres. O beate Sesti,
 vitae summa brevis spes nos vetat inchoare longam,
 iam te premet nox fabulaeque Manes.
 et domus exilis Plutonia: quo simul mearis
 nec regna vini sortiere talis,
 nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
 nunc omnis et mox virgines tepebunt.

Ferić

Aequo mors inopum pede pulsat nigra tabernas
 Et celsas regum turres, carissime Sexti
 Vitae summa brevis spes late intendere longas
 Nos prohibet, cito maesta premet te noctis opacae
 Calligo et Manes, domus et Plutonia; in illam
 Quando ibis, vini non regna merebere talis.

Kako je Ferić ove parafraze radio za potrebe učenika dubrovačkog liceja, nastojao je neke stihove i izraze objasniti drugim izrazima. Horacijevu turres regum u Ferića celsae turres; Horacijevu nox fabulaeque Manes u Ferića noctis opacae calligo et Manes; Horacijevu quo simul mearis u Ferića quando ibis.

Horacije I 7

Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenem,
aut Ephesum bimarisque Corinthi
Moenia, vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
insignes, aut Thessala Tempe.

U Ferića

Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenem,
Aut Ephesum aut bimaris merito celebrandae Corinthi
Moenia, vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
Insignes, hortisque virentia Thessala Tempe.

U Horacija je alkmanska strofa sastavljena od daktilskih heksametara i arhiloheja, što u grčkoj metrici odgovara daktilskoj strofi (arhilohej=daktilski dimetar) (Isp.Hor.I 28, zatim epodu 12). Kako se, dakle, radi o daktilima, Feriću nije bilo teško Horacijeve stihove prebaciti u heksametre. To znači da je Ferić svaki drugi Horacijev stih (dakt.dim.) samo proširio. Proširenja smo u tekstu gore potcrtali.

Horacijeve stihove 15-20:

Albus ut obscuro deteget nubila caelo
saepe Notus neque parturit imbres
perpetuo, sic tu saepius finire memento
tristitiam vitaeque labores
mollī, Plance, mero, seu te fulgentia signis
castra tenent seu densa tenebit
Tiburis umbra tui.

Ferić je izmijenio (17. i 19., naročito 20-21 kombinacijom sa stihom 19) ovako (Znatnije razlike smo potcrtali!):

Albus ut obscuro deterget nubila caelo
Saepe Notus, densos nec semper parturit imbres;
Sic tu laetitiam sapiens finire memento
Mollī, Plance, mero, et vitae lenito labores;
Seu te castra tenent variis fulgentia signis
Sive obscura tui te Tiburis umbra tenebit.

Horacije I 9

Prema Alkejevoj napitnici (počašnici) "Kábbale tòn cheímon'epì mèn títheis pýr...Horacije udešava početak ove svoje pjesme:

Vides ut alta stet nive candidum
Soracte nec iam sustineant onus
Silvae laborantes geluque
flumina constiterint acuto.

Alkejsku strofu (koja je vrlo česta u Horacija: 10 puta u 1. knjizi, 12 puta u 2. knjizi, 11 puta u 3. knjizi, 4 puta u 4. knjizi!) Ferić transponira u elegijske distihe, mijenjajući Horacijeve izraze i riječi uopće. Time učenicima komentira Horacija i čini ga razumljivijim.

Ferić:

Cernis ut iniecta nive stet Soracte refusum,
Et nullo vireat, quae latet herba, loco,
Utque laborantes flectantur pondere silvae
Constiterint gravi flumina stricta gelu.

Pogledajmo Ferićeve izraze: Soracte refusum iniecta nive (Sorakt posut snijegom koji je napadao), koji se odnose na Horacijeve: Soracte candidum alta nive. Prvi Ferićev pentametar je dodatak, tj. proširenje Horacijevih misli. Treći Ferićev stih (heksametar) lijepa je slika (Stabla se savijaju od tereta snijega!). Horacijevo gelu acuto Ferić mijenja u gelu gravi, čime nešto komentira Horacija. Dodatak stricta (sc. flumina) također je lijepa slika, kao da su rijeke "svezane" ili "stegnute" od leda.

Sličan je ili isti postupak u stihovima:

Horacije:

Dissolve frigus ligna super foco
large reponens atque benignius
deprome quadrimum Sabina,
o Thaliarche, merum diota.

Ferić:

Frigora solve foco crescentia, ligna reponens
Largius, ut tepeat victus ab igne rigor.
Sollicitaque manu quadrimum prome Sabina
De testa efundens, o Thaliarche, merum.

Dodatkom drugog stiha (pentametar) objašnjava Ferić prvi stih (heksametar). Horacijevo: benignius u Ferića je sollicita manu. Sabina diota objasnio je sa Sabina testa.

Horacije I 11

Rijetki su primjeri gdje Ferićev prepjev prelazi u preopširnu parafrazu. Ferić je smatrao potrebnim da ponekad nejasna mjesta komentira pjesničkim dodatkom od više stihova. Tako je Horacijeve riječi: nec Babylonios temptaris numeros prepjevao sa četiri heksametra. Babylonii numeri odnose se na babilonske astrologe koji su računanjima po kretanju zvijezda proricali ljudima budućnost. Prema tome, Ferić je učenicima morao nekako objasniti Horacijeve sažete izraze. Slično je Horacijevo scire nefas (što se odnosi na ispitivanje vračeva o onome što spada u volju višnjih bogova) parafrazirao sa gotovo čitava dva stiha. Ogledajmo sada Horacijeve stihove i Ferićevu parafrazu:

Horacije:

Tu ne quaesieris (scire nefas), quem mihi, quem tibi
finem di dederint, Leuconoe, nec Babylonios
temptaris numeros.

Ferić:

Tu ne quaesieris (scelus est nam scire, quod altis
Obtegitur tenebris divina mente repostum)
Quem tibi, Leuconoe, dederint pia numina finem,
Aut mihi, nec numeros tentes, quos inclyta muris
Atque superba opibus Babylon invenit et usu
Exercet vano, dum errantia sidera spectat
Atque horum motu vult divinare futura.⁹

Horacije I 22

Safičku strofu (tri safička jedanaesterca+adonej) pretvara Ferić u elegijski distih. U parafrazi početnog dijela Ferić nije toliko mijenjao Horacijev tekst, izuzev Integer vitae, što je para-

frazirao jednim heksametrom:

Cui casti mores et nulla labe notati

Više je mijenjao u daljem tekstu. Uzmimo za analizu stihove 9-12:

Namque me silva lupus in Sabina,
dum meam canto Lalagen et ultra
terminum curis vagor expeditis,
fugit inermem.

Ferić:

Nam lupus in silva deformi mole Sabina,
Dum sequor ambiguum solus inermis iter,
Dum viduus curis erro, me fugit inermem,
Quem poterat morsu dilaniare suo.

Zapažanja:

- a) Horacijeva lupus u Ferića lupus deformi mole (jer Horacije kasnije, u stihu 13., kaže quale portentum).
- b) izraz o ljubavi i pjevanju o ljubavi (st.10) iz pedagoških razloga Ferić, jasno, izostavlja.
- c) ultra terminum (preko granice svog imanja) u Ferića: ambiguum iter.
- d) curis expeditis: viduus curis.
- e) Neobičan slučaj da vuk nije napao pjesnika Ferić želi da istakne dodatkom: Quem poterat morsu dilaniare suo.

Erotskim motivom Horacije i završava svoju pjesmu:

dulce ridentem Lalagen amabo, dulce loquentem.

umjesto da završi: Bilo gdje živio, ne bojim se ničeg jer sam neporočan. Ferić je smisao vrlo dobro shvatio, te prema tome parafrazu zaključio:

Hic me sola teget praestanti robore virtus,
Tutus et in quavis parte beatus ero.

Horacije I 37

Vjerojatno zbog sadržaja Horacijeva pjesme Ferić parafrazira do stiha 13. u elegijskim distisima, a od 14.-32. stiha u heksametru. Početak je pjesme pun veselja, dok je drugi dio ozbiljniji i tužniji.

Horacije započinje:

Nunc est bibendum, nunc pede libero
pulsanda tellus; nunc Saliaribus
ornare pulvinar deorum
tempus erat dapibus, sodales.

Odgovarajuća Ferićeva parafraza:

Pocula nunc dulci tempus replere Falerno
Et celeri terram saepe ferire pede.
Nunc et pulvinar Saliari ornare Deorum
More et congestas ingeminare dapes.

9 Horacijeva stihove 30-32:

Deliberata morte ferocior,
Saevis Liburnis scilicet invidens
privata deduci superbo
non humilis mulier triumpho.

Ferić prenosi u heksametre ovako:

Prodiga sic vitae, sic morte ferocior ultro
Electa, angustis nimum indignata Liburnis
Non humilis mulier, veluti privata superbo
Deduci erubuit Capitolia ad alta triumpho.

Za Kleopatru i Ferić zadržava izraz non humilis mulier. Particip invidens zamjenjuje jasnijim izrazom nimum indignata. Horacijevu saevis Liburnis također jasnije prenosi u angustis Liburnis, objašnjavajući lake Oktavijanove lađe. Isto tako Horacijevu privata parafrazira veluti privata.

Od dodataka kao objašnjenja za pojedine Horacijeve izraze uzimamo iz stihova 11-12. (u Horacija) fortuna dulci ebria, što Ferić zadržava, ali komentira pjesničkim proširenjem: quam semper amicam/Mansuram stabili credit esse rota.

Horacije II 3

Aequam memento rebus in arduis
servare mentem, non secus in bonis
ab insolenti temperatam
laetitia, moriture Delli...

Odmah ćemo zapaziti da je Ferić u svojoj parafrazi s elegijskim distisima vrlo dobro, pa i jasnije od Horacija, prikazao promjenljivost u životu (isp.prvi pentametar). Kao da je Ferić prevodio naše "u zlu se ne poništi" izrazom "non corruiat"; Horacijevu "ab insolenti laetitia temperatam (sc.mentem)", što bi donekle odgovaralo našem "u dobru se ne ponesi", Ferić izvrsno objašnjava pentametrom "Non elata suum transeat illa modum" (ne prevrši mjeru u veselju). Evo Ferićeva teksta:

Mentem aequam, Delli citius moriture, memento
Vitae multiplices inter habere vices:
Rebus in adversis non corruiat inque secundis
Non elata suum transeat illa modum.

Horacijev poziv na uživanje zbog kratka života:

Huc vina et unguenta et nimum breves
Flores amoenae ferre iube rosae,
dum res et aetas et sororum
fila trium patiuntur atra.

Ferić transponira:

Huc unguenta feras et vina falerna brevesque
Queis caput innectas ore rubente rosas,
Dum res atque aetas patitur tribuuntque sororum,
Quae vitae praesunt, stamina nigra trium.

Ferić voli u svom prepjevu, kad je riječ o vinu, spomenuti falernsko vino, pa to čini i ovdje. Izrazom ore rubente (lica rumena od pića) kao dodatkom dočarava Ferić situaciju pijanki i veselja. Dok Horacije samo spominje atra fila trium sororum, Ferić nastoji bolje protumačiti relativnom rečenicom "Quae vitae praesunt".

Horacije II 7

Ova Horacijeva aua, jedna od njegovih najboljih pjesama, u Ferića je transponirana u elegijske distihe. Ponešto podsjeća na Ovidijeve elegije iz progonstva. Mislimo na Ferićev leksik i pjesnički metar. Isp. nekoliko prvih Ferićevih distiha:

In multa o mecum deducte pericula vitae,
Pompei, fidus quem mihi junxit amor.
Cum duce militiae Bruto civilia in hostem
Augustum intrepida movimus arma manu;
Quis te Dis patriis, Italis quis reddidit oris,
Romanique dedit civis habere decus?

Od slikovitih Ferićevih izraza u ovoj parafrazi istaknimo minaces... u stihu 11. u Horacija, što je Ferić izrazio vultus ante minaces. Aluzija je to na sramotnu predaju Brutovih legija. Na istom je mjestu Horacijeva turpe parafrazirao Ferić sa proni (ničice).⁹

Horacije II 10

Horacijeve stihove 5-8

Auream quisquis mediocritatem
diligat, tutus caret obsoleti
sordibus tecti, caret invidenda
sobrius aula.

Ferić transponira:

Aurea cui placuit vitae mediocris honestas,
Ille caret foedis neglectae sordibus aedis,
Et caret invidiae subiecta sobrius aula.

Vrijedno je uporediti neke Horacijeve i Ferićeve izraze u citiranim tekstovima. Horacije: aurea mediocritas, Ferić: aurea honestas vitae mediocris. Horacije: caret aula invidenda, Ferić: caret aula subiecta invidiae. Horacije: obsoletum tectum, Ferić: neglecta aedes.

Horacije II 14

Horacije je više puta prikazao motiv podložnosti smrti (Isp. I 4, I 11, II 3). Ovdje ćemo komparirati početne Horacijeve stihove sa Ferićevim prepjevom. Horacije:

Eheu fugaces, Postume Postume
labuntur anni nec pietas moram
rugis et instanti senectae
adferet indomitaque morti;
non, si trecentis, quotquot eunt dies,
amice, places inlacrimabilem
Plutona tauris

Ferić

Hei mihi, quam celeres revolutis mensibus anni
Labuntur rapidae, Postume, ad instar aquae,
Nec tamen instantem pietas tardare senectam,
Nec valet indomitae ponere frena neci.
Non hanc efugies, si quavis luce trecentos
Mactes Plutoni munus, amice, boves.
Non illum moveant lacrimae, non thuris acervi
Non ullae flectant aspera corda precēs.

Horacijeva fugaces anni u Ferića celeres anni sa dodatkom revolutis mensibus. Ferić, osim toga, još zornije komentira fugaces anni govoro cijelim pentametrom: ...rapidae, Postume, ad instar aquae. Ho-

racijev slikoviti izraz moram rugis adferet Ferić ne izražava. Ne-
umoljivost smrti Ferić dobro ističe pentametrom: Nec valet indomitae
ponere frēna neci. Horacijevu quotquot eunt dies (svaki dan) Ferić
dobro transponira sa quavis luce. Snažan Horacijev atribut za Plu-
tona inlacrimabilis Ferić opisuje čitavim distihom (Isp.gore citi-
rana dva posljednja stiha).

Horacijeve stihove 11-12 (moramo umrijeti):

.....sive reges
sive inopes erimus coloni.

Ferić tumači vrlo zorno (potcrtava istaknute riječi):

Sive caput cincti fuerint diademate reges,
Fortia queis stipant agmina mille latus,
Sive inopes fuerint fractique labore coloni,
Queis praebet viles rustica terra dapes.

Horacije II 16

Evo primjera gdje Ferić prepjevava i u heksametru i u eleg.distihu:

Horacije, stihovi 5-8:

Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphē, non gemmis neque purpura ve-
nale neque auro.

Ferić:

A)
Dira in bella ferox pariter rogat otia Thrace,
Otia deoscutunt arcu pharetraque decori
Cum Medis Parthi, non jam venalia gemmis,
Non ostro Tyrio aut argenti pondere et auri.

B)
Otia amant Medi telis pharetraque decori,
Haec poscit gravidis Thracia dira minis.
Non sunt illa auro, non sunt venalia gemmis,¹¹
Non opibus, quantas integer orbis habet.

Kako je Ferićeva zbirka prepjeva Horacijevih Carmina najveća i, po
našem sudu, najbolja zbirka latinskih pjesničkih parafraza Horacija
u latinističkoj književnosti u nas, odlučili smo da ovdje objavimo
barem tri Ferićeve parafraze.

Dodatak

I, 9

Cernis ut injecta nive stet Soracte refusum,
Et nullo vireat, quae latet herba, loco;
Utque laborantes flectantur pondere silvae,
Constiterintque gravi flumina stricta gelu.
Frigora solve foco crescentia, ligna reponens
Largius, ut tepeat victus ab igne rigor.
Sollicitaque manu quadrimum prome Sabina
De testa efundens, o Taliarche, merum.
Caetera permittas Divis, simul aequore toto
Qui cum certantes composuere Notos,
Non jam lugubres jactantur fronde cupressi,
Nec veteres ornos ventus et aura movet.
Quid cras venturum fuge quaerere, quemque dierum
Incerta ulterius sors dabit, adde lucro.

Nec juvenis dulces tu prudens sperne Camoenas,
Nec choreas, canus dum tibi crinis abest.
Nunc campusque patens et quaelibet area cives
Excipit, aprica qui spatiantur humo,
Nunc lenes resonant quavis sub nocte susurri,
Quemque ad condictum dum vocat hora locum.

Ferić je iz pedagoških razloga ponešto mijenjao smisao. Tako, jasno, nije preveo: Nec dulces amores sperne puer... Posljednju Horacijevu strofu također je izmijenio u sadržajnom pogledu.

I 37

Pocula nunc dulci tempus replere Falerno
Et celeri terram saepe ferire pede.
Nunc et pulvinar Saliari ornare Deorum
More et congestas ingeminare dapes.
Ante nefas cellis depromere Caecuba avitis,
Ante nefas hilares concelebrare dies,
Dum fera dementes Urbi Regina ruinas,
Romano strueret funus et imperio.
Aegmine foedorum morbo comitata virorum
Sperare adversis quidlibet ausa Diis.
Ebria fortuna dulci, quam semper amicam
Mansuram stabili credidit esse rota.
Sed minuit caecum navis vix una furorem
Quae profuga hostili sospes ab igne fuit.

Lymphatam mentem vino Mareotide Caesar
Praepetibus remis graeca a regione volantem
Sectatus, vero docuit trepidare timore.
Accipiter veluti molles per inane columbas
Aut leporem Aemoniae gelidis venator in arvis
Insequitur, daret ut monstrum fatale catenis.
Illa tamen cupiens generosa occumbere morte,
Nec formidavit strictos muliebriter enses,
Nec classe obscuras celeri properavit ad oras,
Ausa et regales casuras visere sedes,
Impavido vultu, et fortis tractare colubros,
Atrum ut combiberet vitiato corpore virus.
Prodiga sic vitae, sic morte ferocior ultro
Electa, angustis nimium indignata Liburnis
Non humilis mulier, veluti privata superbo
Deduci erubuit Capitolia ad alta triumpho.

Sa strane stiha 15. Ferić je napisao: Di qui sono tutti esametri.

II 10

Rectius, o Licini, vives, si tendere in altum
Nec cautus studeas, nimium nec littus iniquum
Usque premas, subitas cupidus vitare procellas.
Aurea cui placuit vitae mediocris honestas,
Ille caret foedis neglectae sordibus sedis,
Et caret invidiae subjecta sobrius aula.
Saepius horrificis pinus procera laborat
Ventis, procumbunt celsae graviore ruina
Turres, et feriunt elatos fulmina montes.
Sperat in adversis rebus, metuitque secundis
Mutatam sortem proclivis ad omnia Virtus.
Informes hiemes qui adducit, summovet idem
Jupiter. Haud equidem, si nunc male vertit, et olim
Vertet. Saepe etenim Musam citharamque tacentem
Suscitat, atque arcum non semper tendit Apollo.
Rebus in adversis animosior esse videri
Non timidus cura, sapienter noveris idem
Contrahere a nimio turgentia carbasa vento.

Bilješke

- 1/ O Đorđu Feriću vidi: Ž.Puratić, Bilješke uz makaronsku poeziju... Latina et Graeca 5, 1975.
- 2/ Isp.Ferićev autograf, rukopis br. 462 u Naučnoj biblioteci u Dubrovniku.
- 3/ O Horaciju u dubrovačkom pjesništvu 18. i 19. st. vidi studiju Vladimira Vratovića, Zagreb, 1971 (Rad JAZU, knj.XVI, sv.357).
- 4/ Ferić je vršio službu nastavnika u dubrovačkoj školi do 1777. (1773-1777).
- 5/ Mi smo se u kraćim crtama osvrnuli na Ferićev prepjev u članku Đ.Ferić i Kvint Horacije Flak, Živa antika, XVI.
- 6/ U drugim svojim djelima, koje nije pokazivao javnosti, npr. u epigramima, nije izbjegavao ljubavne ili frivolne teme i izraze.
- 7/ Đurđević je nešto bujniji, što se vidi po bogatstvu rječnika, dok je Kunić u dikciji nešto odmjeraniji. Isp.analize u citiranoj studiji V.Vratovića (str.298-299,309-311).
- 8/ Stihovi koji su se prije često učili napamet.
- 9/ Prvadvna Ferićeva stiha odgovaraju Horacijevom "Scire nefas". Ostalih pet stihova odnose se na Horacijevu rečenicu "Nec Babylonios temptaris numeros".
- 10/ Arhiloh je u bitki izgubio štit (nije dospio uzeti štit). Spasio se bijegom zajedno sa pobijeđenom četom pred nadmoćnim neprijateljem. To on priznaje u šali. (Život mu je bio draži od štita).
- 11/ U drugoj varijanti, pri kraju, misao je bolje istaknuta!

Zusammenfassung

Das Thema dieser Studie ist der Bezug der Gedichte Horazs zu ihren Paraphrasen aus der Feder des kroatischen Latinisten Đorđe Ferić (1739-1820), der in seiner langjährigen schriftstellerischen Tätigkeit Gedichte und Paraphrasen antiker Autoren schrieb, Werke in kroatischer Sprache sammelte, sich mit der Literaturkritik, Geschichte, Ethnologie u.a. beschäftigte. Als Lehrer an dem Jesuitenkolleg in Dubrovnik widmete er sich der pädagogischen Tätigkeit und verfasste für die Schüler des Kollegs zahlreiche Werke, unter denen die Übertragung der "Carmina" von Horaz hervorzuheben ist. Da sie als Schultext gedacht war, kam es in der sonst originalgetreuen Übersetzung zu manchen Abweichungen vom Original (Vermeiden der Liebesthematik). Die horazischen Versmasse ersetzte Ferić durch den Hexameter und die Texterklärungen für die Schüler wurden mit viel dichterischem Sinn wiedergegeben.

Die zahlreichen angeführten Beispiele weisen darauf hin, dass Ferićs Übertragungen im Hinblick auf die Paraphrasen von R. Kunić und I. Đurđević, kroatische Latinisten des 17. und 18. Jhs., dem Original getreuer und im Rahmen des fruchtbaren Schaffens anderer kroatischer Latinisten künstlerisch einmalig sind.